

491.82

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

N241

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК ^{— 100000} OCT 27 1966

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. XIII, св. 3—5.

БЕОГРАД, 1963.

САДРЖАЈ

	Страна
1) М. Стевановић, <i>Ш њ а</i> и <i>ш њ о</i> у савременом српско-хрватском језику	127—136.
2) Бранислав Милановић, О облику и деklinацији имена места типа <i>Бошњане</i> , <i>Рибаре</i> у савременом књижевном језику	137—168.
3) Митар Пешикан, О Речнику Српске академије наука и уметности (Уз рецензију М. С. Московљевића)	169—196.
4) М. Стевановић, Придеви с наставцима <i>-и в</i> и <i>-љи в</i>	197—207.
5) Душанка Игњатовић, Новине у морфологији унесене најновијим именицама страног порекла	208—224.
6) А. Пецо, Употреба израза „ради се о“ у књижевном језику	225—232.
7) Живојин Станојчић, Реч и контекст	233—238.
8) Милорад Дешић, Акцентовање узвика	239—245.
9) Берислав М. Николић, Прилог за утврђивање српскохрватске нормативне акцентуације	246—264.
10) Славко Вукомановић, О пореклу и промени топонима <i>Речка</i>	265—270.
11) А. Пецо, О званичном називу нашега језика	271—273.
12) Језичке поуке	274—287.
13) Регистар	289—329.

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник академик др МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ
Секретар Уређивачког одбора др Берислав М. Николић

ПРИДЕВИ С НАСТАВЦИМА -ИВ И -ЉИВ

У предавањима о грађењу речи, при давању њихових морфолошко-семантичких система и њихову објашњавању доста пажње привлаче, а и доста тешкоћа причињавају, придеви које узимамо као наслов ове расправице. О овим придевима се зна да они и по постанку своје и по значењу доиста чине једну категорију. Већ је познато да се два наведена наставка којима се ови придеви граде своде у ствари на један једини. Проф. А. Белић у свом универзитетском курсу (в. његова литографирана предавања с насловом Савремени српскохрватски књижевни језик II. Наука о грађењу речи, Београд 1949) говори о једном наставку, и као заглавље онеме што ће рећи о придевима с овим наставцима даје „Наставак *-ив*, *-љив*“ (стр. 167). Још одређеније, он тамо објашњава да је то прво био наставак *-ив* и да је од њега, управо испред њега, преко гласовних промена, тамо где је било услова за њих, добивен на крају општег дела сугласник *-љ*, који се у језичком осећању, поготову тамо где је тај глас добивен под утицајем системе — аналогичном, дакле, а не фонетским путем — стао осећати као саставни део наставка, да је, наиме, од *-ив* добивен не неки други него само друкчији облик истог наставка¹. По нашем би се мишљењу могло говорити о нешто широј основи фонетског порекла овог другог облика, ван сваке сумње истог наставка, од оне коју даје проф. Белић, и то ћемо ниже показати, али је то друго питање. А овде ћемо

¹ Исто је углавном мишљење изнео А. Шојат у својој исцрпној расправи *Pridjevski nastavci -iv i -ljiv* (објављеној у часопису *Filologija* бр. 2, стр. 93—108. Загреб 1959). Само он у тој расправи даје елементе везане за предисторију језика, па то цело ово питање чини још сложенијим. Осим тога, А. Ш., с којим се ја иначе у многаме чему слажем, више се ослања на облике ових наставка какве налазимо у појединим речницима, а мање на савремено стање језика. По нашем је мишљењу, међутим, овде нарочито важно показати данашње стање и изнети тенденције даљег напредног развитка оба облика овог наставка, односно преовлађивања једног од њих над оним другим. Шојату се мора признати да ни ово није занемарио, али се он и сувише занео појединостама и његовој расправи недостаје прегледности. Највише због тога, али и да бих изнео нека своја тумачења, и ја сам узео да нешто кажем о овој проблему.

прво истаћи да је од значаја оно што је Белић јасно показао да су наиме *-ив* и *-љив* један исти наставак. Он је у потпуном праву и кад (на истом месту, стр. 168) говори о изузетној распрострањености и великој продуктивности тога наставка у овоме другом његову облику, тј. у облику *-љив*. Али када је реч о савременом језику, поготову о најновијем (ми овде с правом себи допуштамо овај суперлатив, јер очевидно у данашњих писаца и у данашњој дневној штампи знатно више срећемо придева с наставком *-ив*, него што их налазимо у језику наших књижевника из времена од пре неколико деценија) — у неких категорија придева о којима говоримо овај наставак, у првобитном његову облику, свакако је продуктивнији него би се то могло закључити из наведених речи А. Белића. А несумњиво придева с наставком *-ив* у српскохрватском књижевном језику имамо знатно више него их налазимо у нашим досадашњим речницима, од којих неки, као Француско-српски речник Н. Петровића, рецимо, или Речник српскохрватског и немачког језика Ристића и Кангре с наставком *-љив* дају и придеве који се употребљавају искључиво у облику без *љ* (*неизбрисљив*, нпр., *недоказљив*, *необорљив*, *неразлучљив* итд., који су у поменутим речницима дати у наведеном облику — у књижевном се језику употребљавају искључиво с наставком *-ив*: *неизбрисив*, *недоказив*, *необорив*, *неразлучив*)². С данашњим нашим језичким осећањем ми не можемо прихватити ни мишљење Т. Маретића, који у својој великој Граматици (в. II издање од 1931, стр. 319) каже „да није добро што се такви придеви у писаца налазе с наставком *-ив*, место *-љив*“ (Њега не прихвата ни А. Шојат.)

Данас је познато да су и по пореклу свакако, а претежно и по значењу, наставци за грађење придева *-ив* и *-љив* у ствари један исти наставак. Познато је и да се овај наставак, у првобитном његову облику *-ив*, додаје на основу глагола и именица а, доста ретко, и на основу придева. Зна се, даље, да се наставак *-ив* у овоме своме облику знатно ређе сачувао, и да се неупоредиво чешће јавља у облику *-љив*.

Врло је занимљиво, прво, показати како је поред оног првобитног добивен и овај други облик тога наставка. Он се, на-

² Од два наведена не разликују се много у томе ни остали речници које наводи А. Шојат.

равно, најпре јавио тамо где је било фонетских услова за то. А њих је свакако било у неким облицима извесне врсте глагола. У глагола са самогласником *и* у основи презента, као што су *грабѣиши*, *лѣмиши*, *лѣиши*, *љубиши*, *мѣлиши*, *ѣримамѣиши*, *ѣдѣравѣиши* и свих других глагола ове врсте у којих се општи део завршавао било ма којим усненим сугласником, било сугласником *л* — у неким облицима, у 1. л. презента нпр., и, што је нарочито важно, у партиципу претерита, тј. у глаголском прилогу прошлом, — сугласник *ј* од наставка за поменуће облике у непосредном додиру са завршним сугласницима с краја општег дела давао је сугласник *љ*. И глаголски прилог прошли, рецимо, од тих глагола некада је гласио *грабљь*, *ломљь*, *лѣљь*, *љубљь*, *ѣримамљь* старослов. *грабљь*, *лѣљь*, *ломљь*, *любљь* и *ѣримамљь*. А овај је облик несумњиво и послужио као основа за грађење придева са наставком *-ив*, који гласе: *грабљив*, *лѣмљив*, *лѣљив*, *ѣримамљив*.

По нашем мишљењу и основа других речи (мислимо и основа именица, а не само основа глагола) могла је послужити као општи део за грађење ових придева, наравно уколико се та основа завршавала којим усненим сугласником. Ми сматрамо да се и на крају именичке основе, и уз само овај услов, фонетским путем могао добити сугласник *љ* испред наставка *-ив*. Тако смо од *зима*, по овој претпоставци, преко *зим+ив* и *зимѣив* добили *зимљив* јер је развијањем прелазног звука *ј*, (тј. несложног *и*, између основе и наставка *-ив*), који се даље могао развити у глас *ј*, а који се и сам, као врло сродан овоме гласу, могао подврћи утицају усненог сугласника, добивен сугласник *љ*. А на исти је начин, као *зимљив* од *зима*, добивен *црвљив* од *црв*, *дѣмљив* од *дѣм*, дакако уколико овај последњи придев није постао од глагола *дѣмиши*.

Према данашњем језичком осећању и ова претпоставка је сасвим прихватљива. Да је и код именица с основом на неки уснени сугласник било гласовних услова за јотовање говоре нам и придеви као што су *мѣмљив* (добивен од *мемла*), *санѣив* (од *сан*) и сл., који, по нашем мишљењу, неће бити добивени од *сан+љив* и од *мемл+љив*, него од *сан-ив* преко *санѣив* и од *мемл-ив* преко *мемлѣив*. Но било да претпоставимо могућност појаве сугласника *љ* испред првобитног наставка *-ив* гласовним путем само код глагола, било да и ову нашу претпоставку узмемо као вероватну — излази скоро на исто да је глас *љ* пред *-ив* добивен прво

код речи с осномом на уснени сугласник и на сугласник *л*, и да се, приањајући уз њега, овај глас почео осећати као део наставка. Ово утолико лакше што је у сваком случају одавна нестало облика речи са сугласником *љ* на крају основе, који су, код неких глаголских облика (већ смо рекли код којих), некада у прошлости постојали.

За прву претпоставку, тј. за претпоставку да је *-љив* од *-ив* добивено фонетским путем само од глаголског општег дела, говори чињеница што је код оваквих придева изведених од глагола неупоредиво већи број с овим наставком у облику *-љив* него оних што чувају *-ив*, док се у примера с именицом у основи, међутим, наставак *-љив* није у истој сразмери уопштио на штету првобитног облика.

У примерима а) *даждив*, *жалосѝив* (и *жаљосѝив*), *милосѝив* (и *милдсѝив*), *немилосѝив*, *језив*, *илдснѝив*, *кашљив*, *лишдјив* и сл., осим у првом и у два последња, било је услова за јотовање, а до њега ипак није дошло (за изузете примере то се не може знати). У других примера оваквих придева с именицом у општем делу, и то не само оних с осномом на уснени него и на било који други сугласник, добивен је наставак *-љив*: *бојаљив* према *бдјазан*, *бриљив* (према *брига*), *блаљив* (према *блашо*), *болдшљив* (према *болесѝ*), *свдјљив* (према *свдјша*) — да о напред наведеним примерима *црљив*, *зимљив* и сл. и не говоримо.

У науци о нашем језику било је покушаја да се утврди шта је условљавало уопштавање касније добивеног наставка *-љив* на штету првобитног његова облика, односно шта је онемогућавало да се овај наставак и сасвим уопшти, па се то, с много разлога, везивало за природу претходног сугласника. Ипак досада није нађено право решење. Ми сматрамо да наставак *-ив*, дакле, у првобитном свом облику, остаје у скоро свим примерима у којих се основни део, био он именички или глаголски, завршава сугласничким групама *-сѝ*, *-зд*, *-шѝ*. За именице смо такве примере већ навели. А овакви придеви изведени од глагола били би: *неојрдсѝив*, *нејремдсѝив*, *недојусѝив*, *неодмаздив*, *неунѝшѝив*. Ми, даље, претпостављамо да ту до аналошке појаве сугласника *љ* испред првобитног наставка није дошло зато што бисмо тако добили једну у нашем језику немогућу сугласничку скупину, која се иначе, истина на нешто други начин, упрошћавала и тамо где

је до ње долазило. Што у књижевном језику глагол *йойусѣлив* пишемо у наведеном облику и трудимо се да га изговарамо како је написан — то ипак не значи да је *ѣ* у овој групи обично у изговору. Сугласник *ѣ* се, напротив, из таквог положаја губи, као што се губи и у придеву *болешлив* (од *болесѣлив*), који је по изузетку добивен од једне речи што се завршава групом *сѣ* и у којем се после губљења сугласника *ѣ* из положаја између *с* и *љ* први од ова два гласа делимично асимиловао према другом.

Исто тако, природом сугласника на крају општег дела у придева: *неизбрѣжив*, *неиздвѣжив*, *неодвѣжив*, *неосвѣжив*, *несѣдѣжив*, *неусѣрѣжив*, *неомѣђив*, *неошѣђив* није тешко објаснити чување првобитног облика наставка, јер сугласник *ј*, као ни ма који меки сугласник, како је познато, не може стајати непосредно поред других меких сугласника.

Затим се и придеви изведени овим наставком од неких глагола са струјним зубним сугласницима и зубним сугласником *ц* у основи употребљавају у облику с наставком *-ив*: *неизбрѣсив*, *неоѣисив*, *неразѣсив*, *неугѣсив*, *недокаѣсив*, *неискаѣсив*, *неизраѣсив*, *неоѣдзив*, *неоѣоврзив*, *неоѣорѣзив* и *неизрѣзив*, који се једино у овоме облику употребљавају код свих писаца, као и у дневној штампи и у разговорном језику. А ниједан од њих нисмо нашли код било којег савременог нашег књижевника с обликом наставка *-лив*, — јамачно зато што би сугласник *љ*, с обзиром на време за које би могао бити везан тај додир ових сугласника, условио промену непосредно претходних зубних у одговарајуће предњонепчане сугласнике, а та би промена довела до неуобичајене деформације тога облика. Али с обзиром на то што је код придева истог начина образовања као што су *ѣажлив* (према *ѣазиѣи*), *сналаѣжлив* (према *сналазиѣи се*), *ѣодндѣлив* (према *ѣодносиѣи*), *сндѣлив* (према *сносиѣи*) дошло до промене првобитног облика наставка, — самом природом сугласника *с*, *з* и *ц* ми не можемо објашњавати одсуство појаве сугласника *љ* испред наставка *-ив* у непосредно претходних примера, у којих се општи део завршава истим сугласником. И покушаћемо да објашњења за овакав или онакав облик наставка потражимо и у другим неким језичким моментима. Али ћемо пре тога навести још неколико примера ових придева с наставком *-ив* код којих се помишљало да га је у томе облику без прирастања уза њ сугласника *љ*, могла заштитити опет природа сугласника с краја општег глаголског дела. Као такве можемо навести

примере: *недокучив, неизлечив, незадржлив, неодржлив, неугушив, неушћив*, у којима је предњонепчани карактер сугласника (ч, ж и ш) с краја општег дела, док су они били умекшани, отклањао накалемљивање сугласника љ, непосредно иза њих, па је сасвим разумљиво што имамо сад наведене придеве с наставком у облику *-ив*, дакле без сугласника љ испред њега, као у примерима: *Вредносћи и лейоше су недокучиве* (М. Богдановић, Стари и нови, 185). — *Све је код Миће било недокучиво* (О. Давичо, Песма, 235). — *У месту тога неизлечивог йесимизма он нам даје* (Ј. Продановић, Наши и страни, 111). — *... трајање тешке и неизлечиве йошћивеносћи* (М. Крлежа, Европа данас, 37). — *Био је нефрескано разаети између своје сирашљивосћи и своје незадрживе духовијосћи* (И. Андрић, Одабране приповетке, 420). — *Нагли незадрживи йрошћивудар сиворио је од Борја разбојишће* (Ч. Миндеровић, Наша књижевност 1946, 8/488). — *Чује се неки неугушиви нагонски глас душе* (А. Тресић-Павичић, Побједа крјепости, 62). — *... йлод неугушивог беса* (М. Пијаде, Говори и чланци, 335). — *Стаде се сјећаћи йрошћосћи, но ша је једносћавна, неумољива, неушћива* (Ј. Лесковар, Приповијести, 4). — *Изврела се у неушћиву шугу* (И. Типико, С острва, 87).

Међутим, подједнако често исте ове изведене придеве срећемо и с наставком *-љив*: *И судбина има своје йушћеве, честито недокучљиве* (В. Цар Емин, Данунцијада, 565). — *Болест је неизлечљива* (Л. Лазаревић, Приповетке II, 109). — *Углови су мрачни недокучљиви* (В. Петровић, Варљиво пролеће, 242). — *Из тога зрченог йшела надире у незадржљивим йшласима силаина женске нежносћи* (И. Андрић, Проклета авлија, 67). — *Помислио [је на њу] зайлакану, неушћиву, у црнини* (В. Новак, Два свијета, 114). — *Био би неушћив да му се која [чаша] разбије* (Ј. Лесковар, Сјене љубави, 48). — *Чезња осћаје неизлечљива, неушћива* (Д. Митриновић, Босанска вила (1911), 177). — *Плаче оним очајним неушћивим йлачем* (Л. Лазаревић, Приповетке II, 200). — *Нагласио је йо с неугушљивим йоносом йлемића* (В. Петровић, Буња и други..., 131). — А то и није ништа необично да и иза ових сада, и одавно, тврђих, као и иза осталих таквих сугласника, у наставку имамо умекшани сугласник љ.

Ми смо, уосталом, и полазећи само од примера у којих се општи део завршава сугласничком групом *сѣ*, где би требало да наставак *-ив* буде најдоследнији у вези с наставком *-ив*, одн. *-љив*, поставили два питања која су се и раније постављала.

Ако на једној страни узмемо примере *йоуусѣљив* и *болешљив* у којима је, аналогичном дакако, ранији наставак *-ив* постао *-љив*, а који казују особину онога који *йоуушѣа* и оног који је *болесѣан*, а на другој страни имамо придеве: *нейремдсѣив*, *неојрдсѣив*, *недојусѣив*, *неодмаздив* и *неунѣшѣив*, у којих се очувао ранији облик наставка неизмењен, а који одређују по нешто на чему се не може извршити радња означена глаголима у општем делу и који, једном речју, показују особину појма објекта основног глагола, док они први означавају особину појма субјекта глагола у основи — лако ћемо уочити разлику између њих. И неће, мислимо, бити неосновано рећи да је овде настало диференцирање у вези с тим да ли се дотичним придевима одређује појам субјекта или појам објекта; *неодрживо је*, нпр., оно што се не може одржати; *неојдзиво* оно што се не може опозвати; *неојисиво* оно што се не може описати; *необдриво* оно што се не може оборити; *неојисив*, *неојдзив*, *неодржив*, *несјдјив*, *неустјрашив*, *неукрјив*, *неосјдрив* и *нейобјдив* — одређују, дакле, онога и оно што се не може описати, што се не може опозвати, што се не може одржати, што се не може спојити с нечим, што се не може устрашити, што се не може укротити, и што се не може оспорити. Сви од реда сад наведени придеви на *-ив* односе се на објекат. А насупротив овима: *нејомирљив* и *нејовјерљив*, као и ови придеви без одричне речце *не*: *јомирљив* и *јовјерљив* јесу придеви који одређују особине субјекта радњи оних глагола од којих су изведени.

Условљеност, ако и делимична, једног и другог облика наставка ових придева везаношћу њиховом за субјекат у једном, а за објекат у другом случају потврђује двојак облик по пореклу истог придева изведеног од глагола *зајазити*, који има два значења. Овај придев у облику *незајажљив* значи: *незасит*, *похлепан*, а у облику *незајазив* — који се не може *зајазити*. У првом случају придев означава особину човека коме никад нечега није доста, *незајажљив*, значи, одређује особину субјекта, а *незајазив* особину објекта; *незајазива* је каква вода,

коју је немогуће (бар фигуративно) зајазити, којој је немогуће утврдити брану.

Ипак није довољно да овакви придеви одређују објекат па да се претежније употребљавају у облику с наставком *-ив*, него су ти придеви, ако не сви а оно бар већина њих и одрични. Јер и *видљив*, *савладљив*, *остварљив* и *поодмићљив*, као и исти придеви с одричном речцом: *невидљив*, *несавладљив*, *неостварљив*, *непоодмићљив* односе се на објекте који се могу односно не могу видети, који се могу, односно не могу савладати, који се могу односно не могу остварити, који се могу односно не могу подмитити. И у вези с овим је потребно нарочито истаћи да се обично одрични овакви придеви, и то већином они који према себи немају позитивне опозите, још употребљавају с наставком *-ив*. Али наравно не ни они сви. Ми, рецимо, *неушћљив*, *неумљив*, *кажњив*, *неоцењив* убрајамо у примере где је до умекшавања основног сугласника дошло гласовним путем, а то опет не значи да имамо доследно наставак *-љив* у свим случајевима где је до стварања гласа *љ* могло доћи фонетским путем; придеве: *незамисљив*, нпр., и *неисцрпљив* чешће срећемо у овоме него у облику: *незамисљив* и *неисцрпљив*. У другим неким примерима као што су: *немарљив*, *нејомерљив*, *неостварљив*, *неисцрпљив*, *неизрачунљив*, *необразљожљив*, *неодгонетљив* опет имамо *љ*, иако је оно у њима могло бити добивено искључиво аналогijом.

Да је на показани начин придев с једним или другим обликом наставка (са *-ив* или са *-љив*) везан за одређивање субјекта, односно објекта радње, потврдићемо навођењем извесног броја примера с овим другим обликом наставка који се увек односе на субјекат основног глагола. Лако је запазити да придеви: *свадљив*, *помирљив* и *непомирљив*, *поверљив* и *неповерљив*, *иљжљив*, *неиљжљив*, *раздржљив*, *превртљив*, *уздржљив*, *досетљив*, *дочекљив*, *загушљив*, *засдрљив*, *крадљив*, *лажљив*, *насртљив*, *осветљив*, *илачљив*, *илашљив*, *поводљив*, *превртљив*, *прождрљив*, *радљив*, *свадљив*, *стиждљив*, *ћуиљив*, *шкдљив*, *шиједљив* (да примере с усненим сугласником или сугласником *л* у основи не наводимо) и њима слични придеви изведени од глагола — казују особину што је има вршилац радње, односно носилац стања које се казује дотичним глаголом. Сви ови и овакви придеви и када су одрични имају, дакако, исти наставак.

Ни један од напред споменутих језичких момената не утиче на придеве сложене од глагола *љубити* (воleti) и објекатских допуна какве имамо у примерима: *власиољубив*, *дружелубив*, *истинољубив*, *кориснољубив*, *родољубив*, *славољубив*, *слободољубив*, *среброљубив*, у којима, и насупрот фонетским условима за појаву сугласника *љ* између општег дела и наставка (општи део у њих се завршава усненим сугласником), као и насупрот везаности тих придева за субјекте глагола у основи (а не за њихове објекте), а и насупрот потврдном карактеру њихову, — ови се придеви употребљавају искључиво у облику с наставком *-ив*.

А и уопште се не може тврдити да одрично и потврдно значење, или значење ових придева у вези с њиховом функцијом одређивања или субјекта или објекта свакад условљава искључиво један, односно искључиво други облик наставка (*-ив* или *-љив*). Не може се, видели смо, свакад један или други облик наставка везивати ни за природу непосредно претходног сугласника. Придеви *обазрив*, нпр., и *необазрив*, и у потврдном и у одричном облику, дакле, па и без обзира на то што одређују субјекат, а не објекат основног глагола — имају само наставак *-ив*. И обрнуто, *мерљив* и *немерљив*, *остварљив* и *неостварљив*, *подмиљив* и *неподмиљив*, *савладљив* и *несавладљив* употребљавају се у облику у коме су дати, тј. с наставком *-љив*, наоко се односе на оно што се може, односно не може мерити, на оно што се може, односно не може остварити, на оно што се може, односно не може подмитити, на оно што се може, односно не може савладати, и то без обзира на то да ли се њима дотична особина чему (или коме) приписује или одриче.

Из изложенога се види да нема много било по чему посебних врста придива изведених наставком *-ив* у овоме облику и у облику са сугласником *љ* испред њега за које се може рећи да имају искључиво један или искључиво други од та два облика овог наставка. И то је наметало непрецизне закључке да се ови придеви изводе од истих врста речи, од глагола и именница углавном, што је сасвим тачно, и да се употребљавају у два означена облика једног истог наставка и без разлике у значењу, што није сасвим тачно. Зато смо сматрали да је потребно мало дуже се на њима задржати, па смо то и учинили. И после свега што смо о њима рекли можемо извести следеће закључке.

1) Придеви с првобитним наставком *-ив*, изведени од глагола и именица (а врло ретко од придева), ређе чувају овај првобитни наставак у овоме своје облику. Знатно чешће уз тај наставак спреда се јавља сугласник *љ*, који је првобитно добивен тамо где је било фонетских услова за његову појаву. А после се овај наставак у облику *-љив* јавио аналогijом у многим другим случајевима.

2) У првоме облику овај наставак се боље сачувао код придева с именицом у основи, и то потпуно доследно, тамо где се општи (именички) део завршава сугласничким скупом *-сij* (*жалдсijив*, *милдсijив* (и *мјлосijив*) и *немилисijив*), као и у примерима где се општи део завршавао неким меким сугласником (*кашљив*, *мшајив*, *даждив*)³. Доследно пак имају наставак у облику *-љив* придеви изведени од именица с основом на неки уснени или на сугласник *л* (*црљив*, *зјмљив*, *дјмљив*, *мељив*). Остали примери ових придева с именицом у основи имају некад један а некад други облик овога наставка.

3) И придеви с наставком *-ив* изведени од глагола у савременом језику доследно чувају овај облик тога наставка ако се општи део њихов завршава неким меким сугласником.

Исто тако доследно је чување облика овога наставка условљено непосредно претходним зубним струјним сугласником *з* и *с* и зубном африкатом *џ*. А с ретким изузецима наставак *-ив* се чува у томе облику и иза сугласничких скупова *сij*, *зд* и *шиj*. За све ове случајеве горе смо дали примере, и објаснили смо чиме је било заштићено чување неизмењености првобитног облика наставка.

4) У мање или више једнаком броју случајева чувају неизмењен наставак *-ив* или га мењају у *-љив* придеви изведени њим од глагола с којим предњонепчаним сугласником на крају општег дела.

5) И по само наведеном броју примера од глагола изведених придева којима се одриче постојање особине означене основним глаголом лако је закључити да су нарочито чести у употреби ти придеви изведени од одричних глагола. А такви ови придеви, као уосталом и знатно ређи придеви с тим наставком који не одричу већ приписују дотичну особину, који су тј. изведени од потврдних глагола, претежно чувају првобитни наставак ако се

³ Сугласнички скуп *жд* је некада имао природу умекшаних сугласника.

њима означена особина, односно немање дотичне особине, приписује објекту глагола у основи. А ако се пак приписују субјекту тога глагола, они се јављају с обликом наставка уз који је спреда прирастао сугласник *љ*. Овде истина, како смо то горе показали, има одступања и у једном и у другом правцу, али је тенденција к чешћој, односно ређој употреби ових придева с једним или другим обликом наставка везана за ове језичке моменте.

6) Супротно и од фонетске и од значењске условљености које смо утврдили, цела врста сложених придева с глаголом *љубити* (волети) у основи стриктно чува првобитни облик наставка *-ив*. Шојатова претпоставка да у другом делу ових придевских сложеница не мора бити глагол већ именица не може се одржати.

7) Посебно у случају иза сугласника *р* којем непосредно претходи било који сугласник, као у: *обазрив*, *необазрив*, *неободрив*, *јододзрив*, *неојододзрив*, *неосмојдрив*, *ненадмудрив* и сл. не јавља се сугласник *в* да глас *р* не би доспео у положај који му даје самогласнички карактер.

И најзад ћемо, на крају, додати и ове неколике напомене. Још један језички моменат говори о истом пореклу оба облика наставка и о сродности значења свих ових придева, без обзира на то с којим се обликом тога наставка данас употребљавају. То је, прво, потпуно уједначен краткоузлазни акценат њихов на крајњем слогу општега дела. Тако уједначен акценат говори и о великој продуктивности ове категорије придева. А продуктивност њихову не умањује, или је бар упадљивије не умањује, ни чињеница што се напореда с придевима на *-(љ)ив* врло често, у посве истом значењу, као потпуни синоними, употребљавају придеви на *-ан*: *неушешан* значи исто што и *неушешив*, *нейобедан* што и *нейобедив*, *незауставан* што *незаустављив*, *недосишжан* што *недосишжив*, *неизбежан* што *неизбежив*, *незасиш(ан)* што *незасишив*, *неизбројан* што *неизбројив*, *неисцрпан* што *неисцрпив*, *неодложан* што *неодложив*, *неодгодан* што *неодгодив*.

Када се к бројности придева с наставком *-(љив)* дода подједнако честа, а у појединим случајевима и нешто чешћа, употреба прилога с истим наставком као и многобројност апстрактних именица на *-оси* изведених од ових придева, онда је, мислим, оправданост детаљног расправљања питања о којима смо овде говорили ван свакога спора.

М. Сивановић